

Élet vagy halál

Bűnbeesése óta foglalkoztatja az embert az élet és a halál kérdése. Bármennyire kívánatos az egyik, és félelmetes a másik, éppen az utóbbi elkerülésének a reménye éltette a legjobb elméket, hogy ne az emberalatti, tárgyi világban, hanem az emberfölöttiben találjanak megoldást. A kultusz és a kultúra, az erkölcs és a bölcelet, a civilizáció és a tudomány annak köszönheti létét, hogy halhatatlanságra vágyunk, és testi pusztulásunk alternatíváját keressük. Az embert egyszerűen az teszi emberré, hogy nem képes lemondani az emberfölötti, romlatlan és örök életről, jóllehet anyagi, fizikai, biológiai körülmények közé született. Nem tudjuk elfogadni, hogy csak értelmes állatok lennénk, akiknek korlátolt anyagi állapotukkal kell megalkudniuk, amikor szellemi lehetőségeink szinte korlátlanok. Nem elégedhetünk meg a maximum helyett elérhető minimummal, a kevesebbel, amikor végtelen és tökéletes távlatban tudnánk elégedettek és boldogok lenni.

Az ókor óta ismerjük a kétféle út választásának a lehetőségét, bár a többség még a kétféle lehetőségéről sem tud, az elenyésző kisebbséget pedig csak az egyik érdekli, ha az örök élet tudatos elkötelezettje lesz. Erre az útra alkalmatlanok mindazok, akiket anyagi gondok nyomasztanak, fizikai bajaik és öregkori gyöngeségeik vannak. Ők akaratlanul is a halál felé tartanak, életük kínlódás, értelmetlenség, nyomorúság, majd agonizálás lesz. Az élet útját keresők viszont akkor léphetnek túl az elkerülhetetlen fizikai halálán, ha megszabadulnak az oda vezető fokozatokon, a következő sorrendben: a szegénységen, az öregségen és a betegségen keresztül.

A gazdagság, a fiatalság és az egészség vágya olyan illúzió, amely csak bölcs belátással, lelki erővel és főlemelő inspirációval (ihlettel) küzdhető le. Az anyagiak oldásával és a lelkiek kötésével. Aszkézisnek hívják a halálos fizikai kötelékek lazítását és elhagyását, amihez lemondás, kiüresedés, leegyszerűsödés kell, és erről szól a minden ősi kultúrában megtalálható három fogalom: A *szegénység* vállalása a testi megkönnyebbülést szolgálja, amikor valaki csak a legszükségesebb anyagiakra törekszik és min-

den mást fölösleges, elhagyandó tehernek érez. A szenvedélymentesség, a *tisztasági* fogalom a testi élvezetek redukálását jelenti, amire öregkorban a legkönnyebb beérni, miután valaki fiatalkorában teljesítette családalapítási, gyermeknevelési kötelezettségeit. A szerzetességben nagy hangsúlyt kap az *engedelmességi* fogalom, amely klasztrikus formában egy idős mester erkölcsi-szellemi-lelki vezetését föl-tételezi. Ma már csak kivételes esetben nyílik erre lehetőség, de némi-
leg pótolható az öregkori gyöngülés, fáradás, betegségek zokszómentes elviselésével. A bajokkal együtt élve, a gondokat vállalva, a fájdalmakat elszenvedve fordulhat valaki a leglényegesebb, változatlan, romlatlan dolgok felé. A léleknek mint a tökéletesség tükrének fölfedezése olyan bizonyossággá érhet, amely már megszünteti a halálfélelmet, sőt kívánatosá teszi a fizikai korlátok elhagyását.

Ami utána jön, azt nevezhetjük metafizikai reménynek, hiánynak vagy biztonságnak is, és amint megsejthető belőle valami, az már a teljesség, a tökéletesség és az összhang bizonyosságára vezet. Ehhez szükséges a belső, szellemi kiürülés, amely elhagy minden múltbeli jót és rosszat, nevet és alakot, személyeset és föltételeset. Bár a fizikai világban nincs *perpetuum mobile*, a metafizikai világban szüntelenül mozog, vibrál valami. Ennek az örökmozgónak a leállítása, a gondolatok, ötletek, kérdések lecsillapítása a kiüresedés célja. Az őshagyomány a kontempláció elérésének minden akadályát kísértésnek tartja, mivel azok kifordítják magából a lelkét kutató embert.

Ugyanakkor a keleti misztikától eltérően a keresztény *kenózis* („kiüresedés”) csak a destruktív, zavaró gondolatok kiszűrésére irányul a meditáció során, de az építő, erősítő sugallatokra nem. A durva kísértések nehezen, de azért leküzdhető, és végül is megerősítő próbatételek, a finomabb ihletések viszont éltető, ösztönző erőforrások. Nélkülük nem érhető el megtisztulás, megvilágosodás, vagyis a meditációból nem lesz kontempláció, a lélek tökéletes öröme, csöndje és nyugalma. Márpedig az izgalom nélküli boldogság elérése tanúskodhat a megvilágosult

öröklét közeléről. E nélkül nincs kisugárzás, nem kaphat segítséget mások útkeresése, hiteltelen lenne a bátorítás az élet útjához. Az aszketikának itt kell a misztikába torkollnia.

Ezután a kétségek, a kérdések és a rejtélyek már megszűnnek, minden leegyszerűsödik, kiegészül és beteljesedik. A megvilágosodás akkor következhet be, amikor a korábbi csonkulások, romlások és torzulások valamennyien a teljességre és a tökéletességre mutatnak, a nyugtalanság békévé oldódik, a vágytalanság és a vágyak kioltják egymást. Korábban sokat beszéltek a szentségről anélkül, hogy érezhető tapasztalatuk lett volna róla. Csak a megvilágosult ember léte válik mások áldásává, ő tudja szó nélkül is vezetni, tanítani a keresőket. Olyan szimbólumokban mutatja be a lélek működését, amelyek nem korlátozódnak térre és időre. A Mester példázatai sem voltak definíciók, dogmák vagy törvények, csupán segédeszközök, maguk mögé és fölé mutató jelek.

A tökéletesség és az élet útja nem vallás és nem vallásellenesség, nincs szervezete és intézménye. Nem térít és nem akadályozza mások buzgóságát, csupán mérsékel, tisztáz, és kérdésekkel figyelmezteti az útkeresőket. Ha vitatkozna, cáfolna vagy tagadna, csak tiltakozást és ellenszenvet keltene. Nem akadályozhatja az Igazság önmagát bizonyító hatását, minden evidencia önmagáért beszél. A halál útja sokféle, de az élet útja csak egyféle. Ezt az egyetlen kell az igazaknak védeniük, képviselniük és lehetőleg továbbadniuk.

P. Gábor Mózes

